

Fine Arts
ISSN: 1308 7290 (NWSAFA)
ID: 2017.12.4.D0209

Status : Original Study
Received: June 2017
Accepted: October 2017

Elif Günay

Milli Eğitim Bakanlığı, teo.1905@gmail.com, Ankara-Turkey

Sema Özkan Tağı

Gazi University, s.tagigazi.edu.tr, Ankara-Turkey

DOI	http://dx.doi.org/10.12739/NWSA.2017.12.4.D0209	
ORCID ID	0000-0003-4601-6377	0000-0002-2845-8262

**FARKLI ORANLARDA MORDAN UYGULAMASININ FARKLI HAMMADEDEDEN YAPILMIŞ
TEKSTİL YÜZEYLERİNDE EBRU UYGULAMALARINA ETKİSİ**

ÖZ

Tekstil yüzeyine ebru uygulamalarından önce kullanılacak kumaşa genellikle şap kullanılarak ön mordanlama işlemi yapıldığı bilinmektedir. Ancak mordanlamanın ve farklı mordan oranlarının yapılan ebrular üzerinde ne gibi bir etkisi olduğu hakkında yapılmış bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Bu araştırma hangi kumaş tipinin ebru yapımına daha uygun olduğunu, mordanlamanın yapılan ebru kumaş üzerinde görsel olarak bir farklılığa sebep olup olmadığını tespit etmek üzere planlanmıştır. Bu amaçla pamuk (mermerşahi), polyester (şifon) ve yapay ipek olmak üzere üç farklı kumaş türü mordansız ve kumaş ağırlıklarının %7,5; %15; %30'u oranında olmak üzere üç farklı oranda aliminyum şapı kullanarak mordanlanmış, bu mordanlanan kumaşlar üzerine farklı renklerde 132 adet ebru uygulanmış ve bu ebrulu kumaşlarda görsel olarak ne tür farklılıklar olduğu tartışılmıştır. Araştırmanın sonuçları bu konuda çalışma yapanlara yol gösterici olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ebru Sanatı, Tekstil Yüzeyine Ebru,
Mordan, Şap, Mordan Oranı

**EFFECT OF DIFFERENT MORDANT RATIOS ON THE MARBLING APPLICATION FOR
TEXTILE SURFACES FROM VARIOUS RAW MATERIAL**

ABSTRACT

The products covered with ebru which are used in textile are required to be resistant to external influences and have high value of peculiarity. The value of peculiarity of ebru colors that are used in the ebruart on fabrics, effects the obtained products quality and its resistance to some influences such as light, rubbing. For this purpose, fabrics are mordanted with alum before coloring. But there is no scientific research that clarifies if mordanting the fabric effects the value of peculiarity or in which rate the alum should be used while mordanting. During this research which is planned to find the most suitable kind of fabric for ebru or whether mordanting effects the value of peculiarity 132 different colorings are made. Including cotton, polyester and artificial silk three kinds of fabrics are used. Some of them aren't mordanted while some of them had at the rate of %7.5, %15 or %30 alum.

Keywords: Marbling Art, Marbling Art on Fabric, Mordant, Alum,
Rate of Mordant

How to Cite:

Günay, E. ve Özkan Tağı, S., (2017). Farklı Oranlarda Mordan Uygulamasının Farklı Hammaddeden Yapılmış Tekstil Yüzeylerinde Ebru Uygulamalarına Etkisi, Fine Arts (NWSAFA), 12(4):311-318, DOI: 10.12739/NWSA.2017.12.4.D0209.

1. GİRİŞ (INTRODUCTON)

Ebru sanatının adı Farsça Ab-ru (su yüzü) veya Çağatayca Ebre den (hare gibi dalgali ve damarlı kumaş, kağıt) gelmektedir. Avrupa'da mermer kağıdı (papier marbre, mormor papier, marbled paper) olarak tanımlanmış, Araplar ise varaku'l -mücezza (damarlı kağıt) diye adlandırmışlardır[1].Ebru sanatının menşei tam olarak bilinmemektedir. Ebru kağıtları el yazması kitapların ciltlerinde, kapak ile kitabı birbirine bağlayan yan kâğıt olarak, eski murakkaların (yazı albümleri) içindeki hat yazılarının etrafında pervaz olarak, ayrıca bazı kıt'a yazılarda da zeminde hafif ebrulu olarak görülmüştür [2]. Klasik ebrularda daha çok toprak ve bitkisel boyalar kullanılmaktadır. Toprak boyalar, toprak oksit boyalar olarak da adlandırılmaktadır. İçindeki minerallere göre farklı renkteki topraklardan elde edilirler. Bitkisel boyalar ise bitkilerin renk veren kök, gövde ya da yapraklarından elde edilmektedir. Günümüzde ise hazır sentetik ebru boya, yağlı boya, guaj boya ile cam ve seramik boya da kullanılmaktadır [3]. Eskiden daha çok kağıt üzerine yapılırken günümüzde sentetik boya kullanımının artmasıyla birlikte kumaş, seramik, ahşap, deri gibi kağıt dışındaki materyallere de uygulanarak, daha geniş bir kitleye hitap etmeye başlamıştır. Ebrunun kullanıldığı tekstil yüzeyleri daha çok şal, eşarp, kravat gibi giyim elemanları ve perde, masa örtüsü, nevresim takımı gibi ev tekstil ürünleridir. Hangi kumaş tipinin ebru yapımına daha uygun olduğunun belirlenmesi, mordanlamanın ve farklı mordan oranlarının kumaş yüzeyine yapılan ebru üzerinde görsel olarak bir farklılığa sebep olup olmadığının tespit edilmesi bu araştırmanın problemini oluşturmaktadır. Literatür araştırması sonucunda benzer bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Küreselleşme ile tekdüzeliğin artması insanları farklılık arayışına itmiş bunun sonucunda geleneksel olarak kağıt üzerine uygulanan ebru sanatı tekstil yüzeylerinde de uygulanmaya başlamıştır. Son yıllarda ebru tekniği uygulanmış kumaşlar ev tekstili, giysi veya aksesuar olarak farklı alanlarda kullanılmaya başlanmıştır. Fakat farklı hammaddelerden yapılmış kumaşlar üzerine ebru uygulamalarının sonuçları, mordansız ve farklı oranlarda mordanlanmış kumaşlar üzerine yapılan ebru uygulamalarında bir farklılık olup olmadığıyla ilgili herhangi bir deneysel çalışmaya rastlanmamıştır. Ebru sanatı ile ilgili bazı çalışmalar bulunmasına rağmen, bu tür deneysel bir araştırmanın yapılmaması bu araştırmanın önemini daha da arttırmaktadır. Bu çalışmada hangi tip kumaşların ebru yapımına daha uygun olduğu belirlenerek, mordansız ve farklı oranlarda mordanlanan kumaşlar üzerine yapılan ebrular karşılaştırılarak mordanlamanın kumaş yüzeyine yapılan ebrularda görsel bir farklılığa sebep olup olmadığı ortaya konulacaktır. Bu araştırma ile elde edilecek bulgular ebru sanatıyla uğraşan sanatçılara uygun kumaş ve mordan miktarını seçmelerinde rehber olacaktır.

3. MATERYAL VE YÖNTEM (MATERIALS AND METHODS)

3.1. Materyal (Materials)

Kumaş, üzerine ebru yapmak için, pamuk, polyester ve yapay ipek olmak üzere üç farklı hammaddeden yapılmış bez ayağı örgüsü ile dokunmuş beyaz kumaş piyasadan temin edilmiştir. Kumaşlar 35x50 cm boyutlarında parçalara ayrılmış olup, mordansız yapılacak boyamalar için su ile yıkanıp ütülenmiştir. Mordanlanacak olan kumaş parçaları ise aşağıda mordanlama başlığı altında açıklandığı şekilde mordanlanarak, kurutulup, ütülenmiştir.

Tekne, eni 35cm, boyu 50cm boyutunda olan galvaniz tekne, gül dalı ile at kılından yapılmış ebru fırçaları kullanılmıştır. Kıvam arttırıcı, olarak kerajen kullanılmıştır. 50gr kerajen üzerine 7lt. su eklenerek, karıştırıcı yardımıyla eritilerek en az 2 saat dinlenmeye bırakılmıştır. Ebru boyları, direk kullanıma hazır halde satılan ebru boylarından bir markanın piyasada bulunan bulunan tüm renkleri (toplam dokuz renk beyaz, limon sarısı, vermillon kırmızısı, bengal pembesi, ultramarin mavisi, cyan mavisi, emerald yeşil, sienna kahverengisi ve siyah) kullanılmıştır.

3.2. Yöntem (Method)

- **Mordanlama**, mordan olarak seçilen aliminyum şapı, kumaşa göre %7.5; %15 ve %30 oranında hassas terazide tartılarak az miktarda kaynar suda eritildikten sonra oda sıcaklığındaki suyun içine katılarak 5lt'ye tamamlanmıştır. Emiciliğini arttırmak amacıyla suyla ıslatılan kumaşlar 2 saat şaplı suyun içerisinde bekletilmiş ve süre sonunda durulanmadan sudan çıkartılıp sıkılarak kurumaya bırakılmış ve ütülenmiştir.
- **Boyama**, mordansız ve farklı miktarlarda aliminyum şapı ile mordanlanmış tüm kumaşlar üzerinde beyaz hariç tüm renkler tek tek kullanılarak, ayrıca renklerden üç tanesi farklı kombinasyonlar da bir arada kullanılarak battal ebru tekniğinde toplam 132 adet ebru yapılmıştır.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA (FINDINGS AND DISCUSSION)

Bu bölümde ebru uygulanan kumaş tiplerinin ebru tutma kapasitesi açısından görsel olarak değerlendirilmesi yapılacaktır.

4.1. Mordansız Kumaşa Yapılan Ebrular (Marbled Fabric without Mordan)

Mordanlanmamış pamuk, polyester ve yapay ipek kumaşlar üzerine uygulanan ebrulardan elde edilen sonuçlar ve ebru uygulanmış kumaşların fotoğrafları Tablo 1 de verilmiştir. Yapılan uygulamalarda ebruyu en kolay tutan, çalışmanın en kolay olduğu kumaşın polyester kumaşlar olduğu ve bunu pamuklu kumaşın izlediği, ebruyu çalışma zorluğu açısından ve boyayı geç emmesi sebebiyle en son sırayı yapay ipek kumaşların aldığı görülmüştür. Tablo 1'e bakıldığında ebrulu kumaşlardan polyester kumaşların, diğer kumaşlara göre daha canlı renklere sahip olduğu pamuklu kumaşların ise renkleri en soluk gösteren kumaşlar olduğu görülmektedir.

Tablo 1. Ebru uygulanmış mordansız kumaşlar
(Table 1. Marbled fabric without mordant)

Renkler	Kumaş Tipi		
	Pamuklu	Yapma İpek	Polyester
Ultramarin Mavisi			
Cyan Mavisi			
Emerald Yeşili			
Siyah			
Bengal Pembesi			
Sienna Kahverengisi			
Vermillon Kırmızısı			
Limon Sarısı			
limon Sarısı, Vermillon Kırmızısı, Cyan mavisi			
Bengal Pembesi, Siyah, Emerald Yeşili			
Ultramarine Mavisi, Sienna Kahverengisi, Beyaz			

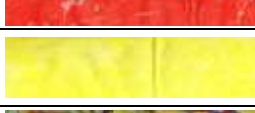

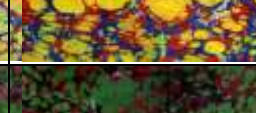

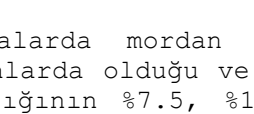
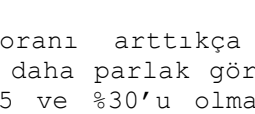
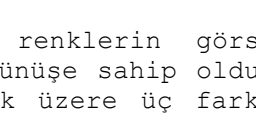
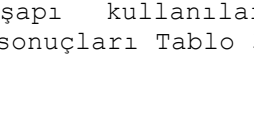
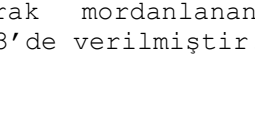
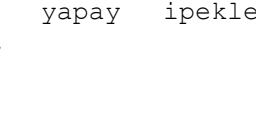

4.2. Mordanlı Kumaşlara Yapılan Ebru Uygulamaları

(Marbling Applications Made on Mordant Fabrics)

Ağırlığının %7.5, %15 ve %30'u olmak üzere üç farklı oranda alüminyum şapı kullanılarak mordanlanmış pamuklu kumaşlara uygulanan ebruların sonuçları Tablo 2'de verilmiştir. Mordansız pamuklu kumaş üzerine uygulanan ebrularla Tablo 2'de verilen farklı oranlarda mordanlanmış pamuklu kumaşlara uygulanan ebrular karşılaştırıldığında mordanlı olan kumaşlara uygulanan ebruların görünüşlerinin daha parlak ve canlı oldukları görülmektedir.

Tablo 2. Farklı oranlarda mordanlanan pamuklu kumaşlara uygulanan ebru örnekleri

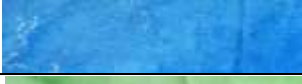

(Table 2. Marbled cotton fabric samples treated with mordant at different rate)

Renkler	Mordan Oranı		
	%7.5	%15	%30
Ultramarin Mavisi			
Cyan Mavisi			
Emerald Yeşili			
Siyah			
Bengal Pembesi			
Sienna Kahverengisi			
Vermillon Kırmızısı			
Limon Sarısı			
Limon Sarısı, Vermillon Kırmızısı, Cyan Mavisi			
Bengal Pembesi, Siyah, Emerald Yeşili			
Ultramarine Mavisi, Sienna Kahverengisi, Beyaz			

Yapılan boyamalarda mordan oranı arttıkça renklerin görsel olarak daha koyu tonlarda olduğu ve daha parlak görünüme sahip olduğu görülmektedir. Ağırlığının %7.5, %15 ve %30'u olmak üzere üç farklı oranda alüminyum şapı kullanılarak mordanlanan yapay ipeklere uygulanan ebruların sonuçları Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3. Farklı oranlarda mordanlanan yapay ipek kumaşlara uygulanan ebru örnekleri

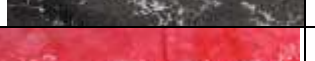

(Table 3. Marbled artificial silk fabric samples treated with mordant at different rate)

Renkler	Mordan Oranı		
	%7,5	%15	%30
Ultramarin Mavisi			
Cyan Mavisi			
Emerald Yeşili			
Siyah			
Bengal Pembesi			
Sienna Kahverengisi			
Vermillon Kırmızısı			
Limon Sarısı			
Limon Sarısı, Vermillon Kırmızısı, Cyan Mavisi			
Bengal Pembesi, Siyah, Emerald Yeşili			
Ultramarin Mavi, Sienna Kahve rengisi, Beyaz			

Boyama sonuçlara bakıldığında yine pamuklu kumaşta olduğu gibi yapay ipek kumaşlarda da mordansız kumaşlara yapılan ebruların daha soluk, mordanlı kumaşa uygulanan ebruların daha belirgin olduğu söylenebilir. Görsel olarak bakıldığında renk tonunun, kullanılan mordan oranına göre değiştiği görülmektedir. Ağırlığının %7,5, %15 ve %30'u olmak üzere üç farklı oranda aliminyum şapı kullanılarak mordanlanan polyester kumaşlara uygulanan ebruların sonuçları Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 4. Farklı oranlarda mordanlanan polyester kumaşlara uygulanan ebru örnekleri

(Table 4. Marbled polyester fabric samples treated with mordant at different rate)

Renkler	Mordan Oranı		
	%7,5	%15	%30
Ultramarin Mavisi			
Cyan Mavisi			
Emerald Yeşili			
Siyah			
Bengal Pembesi			
Sienna Kahverengi si			
Vermillon Kırmızısı			
Limon Sarısı			
Limon Sarısı, Vermillon Kırmızısı, Cyan Mavisi			
Bengal Pembesi, Siyah, Emerald Yeşili			
Ultramarine Mavisi, Sienna Kahverengisi, Beyaz			

Boyama sonuçlarına bakıldığında tüm diğer kumaş tiplerinde olduğu gibi polyester kumaşlarda da mordansız olan ebruların daha soluk, mordanlı kumaşa uygulanan ebruların daha canlı ve parlak olduğu söylenebilir. Görsel olarak bakıldığında renk tonu, kullanılan mordan oranı arttıkça koyulaşmaktadır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER (CONCLUSION AND RECOMMENDATIONS)

Bu araştırma sonucuna göre, kumaş yüzeyine ebru uygulamalarında mermerşahi, şifon ve yapay ipek kumaşların hepsi kullanılabilir. Ancak boyayı kolay ve hızlı emmesi sebebiyle en rahat çalışmaya imkan sağlayan kumaş şifondur. Mordan kullanımının ebrunun rengini daha parlak hale getirmesi ve kullanılan mordan miktarının renk tonunu koyulaştırması sebebiyle mutlaka kullanılması gerektiğini söyleyebiliriz. Ancak pastel renklerde ebruların yapılmak istendiği durumlarda özellikle mermerşahi ve şifon kumaşlarda mordansız olarak da kullanılabilir.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. Arıtan, A.S., (1999). Türk Ebru Sanatı, Türkler (XII.Cilt). Ankara: Yeni Türkiye Yayınları,
2. Eriş, N., (2007). Mustafa Esat Düzgünman ve Ebru. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. Yayınları,
3. Sönmez, G., (2007). Gelenekselden Günümüze Ebru. İstanbul: İnkılap Kitapevi,